

de linie staat in den derden, tot ondersteuning, en om, bij een' ongunstigen uitslag, den aftogt te dekken. Dit alles, ofschoon als grondslag aangenomen, is aan velerlei wisselvalligheden onderworpen. De linie- en zware ruitery wil de Generaal von BISMARCK met lansen, de ligte met goede karabijnen gewapend hebben, vermits men de natuurlijke vlugheid van Russische, Poolsche en andere oostersche volken moet bezitten, om als ligt ruitery en *débandade* met voordeel de lansen te kunnen voeren. Ook wil hij, dat alle manoeuvres bij halve in stede van vierde sectien geschieden, ten einde alle verdere indeelingen te vermijden.

Thans gaan wij over tot des schrijvers gewichtig *Schützen System* of stelsel van tirailleurs. Hij wil bij elk eskadron van de drie gemelde soorten van ruitery eene vijfde sectie schützen (scherpschutters) invoeren. Deze moeten uit de beste en bekwaamste schutters bestaan, in alle opzichten als eene élite of keurbende beschouwd, hoofdzakelijk in de tirailleurs dienst geoefend en in geen geval in de eskadrons ingelijfd worden. Wanneer het zaak is eene bergengte te nemen of te verdedigen, moeten zij afstijgen en de dienst der voormaals georganiseerde dragonders verrigten. Hun schietgeweer moet ook tot dit einde zeer goed ingerigt zijn, en in alle opzichten moeten deze tirailleurs aan het geheele korps tot een toonbeeld strekken. Uit hun midden kan men de officieren kiezen, gelijk zulks in *Wurtemberg* geschiedt, waar dit stelsel met zeer goed gevolg aangenomen is geworden. Hunne paarden moeten kleiner, vlug, behendig en zeer wel gedresseerd zijn. De tirailleurs van de zware- en linie-ruitery voeren geene lansen, maar karabijnen, en die van de eerstgemelde dragen geene kurassen.

De tirailleur-sectien van een regiment vormen een eskadron, door eenen ritmeester gecommandeerd, die tot dat einde bij den staf van een regiment geplaatst is, en elke sectie staat onder het bevel van eenen officier, die uit elk eskadron daartoe wordt uitgezocht. Het spreekt van zelf, dat men tot deze dienst de bekwaamste en geschiktste officieren moet kiezen; mannen, namelijk, aan vier eigen doorzicht en kunde men veel kan overlaten, alzo de aard van hunne dienst het veelal onmogelijk maakt, hun stellige orders te doen toekomen, en zij derhalve dikwerf, naar de omstandigheden, volgens hun beste inzicht, moeten handelen; bij voorb., wanneer, bij eenen aanval, door hen op de flank, in den rug of tusschen de intervalles van den vijand geopereerd zal worden. Men moet gevolgelyk aan deze officieren volkomen

vrijheid laten, om naar hun beleid te werk te gaan. Vier eskadrons van vier regimenten kunnen ook bij-een gevoegd worden, en voor eenen tijd, met een daartoe benoemd staf-officier aan het hoofd, als regiment ageren; doch zulks moet nimmer van langen duur zijn, vermits de regimenten anders van hunne tirailleurs beroofd zouden worden. Ook mag nimmer geen eskadron, zonder zijne tirailleur-sectie gedetacheerd worden. Hierbij valt nog aan te merken, dat deze tirailleurs nooit bij uitsluiting tot voorposten gebezigd moeten worden. Deze dienst hebben zij gezamenlyk met de andere sectien te verrigten, in de verhouding van een vijfde; edoch, vermits men hun meer geestvermogen dan aan de andere sectien mag toekennen, kan men hen als commandanten van kleine patrouilles en aflossingen bezigen. Alleenlyk bij de zware kavallerie zoude hieromtrent een onderscheid gemaakt kunnen worden. Wanneer een korps van dat wapen alleen aan den vijand blootgesteld stond, en zich-zelfen bewaken moest, zoude deze laatstgemelde taak aan de meergemelde *élite* kunnen opgedragen worden, omdat de tirailleurs geene kurassen dragen en lichtere paarden rijden. In zulke omstandigheden zoude deze instelling eene aanmerkelijke verligting voor de moeilijke dienst der zware kavallerie zijn.

ALBUM

VOOR

LEVEN-SCHETSEN EN TAFERELEN UIT DE KRIJGS-
GESCHIEDENIS EN UIT HET KRIJGSMANSLEVEN.

I.

DE PRUISSISCHE MAJOOR

FERDINAND VON SCHILL.

(Vervolg en slot van nummer 22.)

Men verplaatse zich in den noodlottigen, alle hoop op eene gelukkige uitkomst zoo plotseling stuitenden toestand van SCHILL en zijne makkers. De groote gevaarvolle stap was gedaan, en hij was onherroepelyk! Nog was SCHILL niet weifelend noch kleinmoedig: zijn koene alles trotserende geest stoorde zich nu aan niets meer; hij trok bij Wittenberg over de Elbe, wendde zich op den 2 Mei naar het Anholtsche, nam in verscheidene Westfaalsche steden de kassen weg, streed bij aanhoudendheid tegen de Westfaalsche troepen, en versterkte hier en daar zijn leger met moedige Duitschers en eenige overloopers. Maar het bleek weldra, dat de tijd nog niet gekomen was, om aan NAPOLEON en zijne reuzenplannen paal en perk te stellen, of dat

ten minste de Duitschers nog niet moed genoeg hadden, om tegen den overweldiger op te staan. Bij Thann en bij Pfaffenhofen hadden de Oostenrijkers roemvol gestreden, doch OUDINOT en DAVOUST bleven overwinnaars; NAPOLEON zegepraalde bij Abensberg, Regensburg en Eckmühl, en Oostenrijk bezweek door de al te uitgebreide stelling der legers, terwijl de Fransche Keizer zijne geheele magt en kracht op één punt gerigt had. De Oostenrijkers deden eenen terugtogt van 70 mijlen! Slechts de geweldige Donaustroom konde hen voor eenigen tijd tegen de vervolgingen van hunnen gelukkigen en overmoedigen vijand beveiligen. Op den 12 Mei hield NAPOLEON reeds zijnen intogt in Weenen, en met het verlies der Keizerstad Weenen had de groote hoop niet alléén, maar ook het betere gedeelte der Duitsche bevolking het vertrouwen op het geluk der Oostenrijksche wapenen verloren! De publieke opinie was weg, en daardoor de groote steun, op welken SCHILL gebouwd had, en tevens al zijne stoute ontwerpen te niet gegaan! Ook hij had, gelijk weléér in den dertigjarigen oorlog de koene MANSFELD, de ridderlijke CHRISTIAAN van Brunswijk, of de edele BERNHARD van Weimar, door zijnen naam en roem, een voortreffelijk leger gevormd, bestaande uit de kern der Duitsche jeugd, die het met de dapperste krijgslieden van Euroj a dorst op te nemen, en ook hij deelde in het noodlot dier vroegere helden! Door de publieke opinie alléén kon hij werken, en deze bestond niet meer! Aan alle kerken der Westfaalsche steden vond hij de zegepralen der Franschen aangeslagen. Bij Abensberg en Regensburg was de laatste hoop voor de bevrijding van Duitschland ten grave gedaald, en in deze noodlottige slagen lag ook de val van SCHILL: wie niet aan vooroordeelen gehecht is, en oorzaken, verband en gevolgen raadpleegt en vergelijkt, moet het daar alléén zoeken! Daarenboven was Dörenberg's insurrectie in Westfalen reeds in het ontkiemen gesmoord en Brunswijks oorlogstooneel in Bohemen, juist toen de geluksgodin, die zich tot dus verre voor SCHILL verklaard had, hem verliet, in het oogenblik, dat hij hare hulp het meest behoefde.

SCHILL had zonder allen twijfel verstand genoeg, om in te zien, dat zijne groote ontwerpen, omeenen algemeenen opstand in Duitschland te bewerken, en voor zijnen Koning de Elbe-provincien te heroveren, nu onuitvoerbaar waren geworden; maar hij had noch schranderheid noch tegenwoordigheid van geest genoeg, om in zulk een noodlottig oogenblik een goed besluit te nemen. In 't ongeluk vertoont zich de groote man door bedaard overleg, en door eene onwrikbare welbeslotenheid, gelijk weléér een HANNIBAL, SERTORIUS of MARIUS, en in latere tijden een FREDERIK M. Ten minste bewees hier SCHILL, dat hij op dien eernaam geene aanspraak kon maken! Hij had in den waren zin den kop verloren. De braafste soldaat - en dat was SCHILL onder alle omstandigheden geweest - kon de angst van zijn geweten niet bestrijden: hij deed zich zelven innerlijke verwijten, dat hij zulk een gevaarlijk spel begonnen had, en de brief van den Luitenant-Generaal L'Estocq, vol van de sterkste en welverdiende verwijten, bragt hem geheel buiten zich-zelfen. Hij kon, tot ongeluk van hem zelven, van zijnen roem en van

zijn Corps niet weér tot bedaren komen. Kalmte van geest was nu dubbel noodig; want hij moest een besluit nemen, hij moest kiezen, welken weg hij met zijn leger zou inslaan?

De weg naar Kassel, met de bedoeling, om zijn leger met dat van Dörenberg te vereenigen, was door het smooren van Dörenberg's opstand geheel afgesneden; het Corps van den Hertog van Brunswijk, in Bohemen (met Engelsch geld) geworven, was nog niet georganiseerd, en dus bleven 'er aan SCHILL nog maar vier verschillende wegen over, om zijn Corps aan een zeker verderf te onttrekken:

1. Vereeniging met het Oostenrijksche leger, en dus, naar de zekerste gissing, den weg naar Bohemen en naar Moravië. Dit ontwerp had allen schijn van goede uitkomst; maar wat SCHILL stuitte, was de ondergeschiktheid, ja zelfs onderwerping aan Oostenrijk, iets dat zelfs den edelen Hertog van Brunswijk niet weerhield, ofschoon hij zijn eigen leger gevormd had, zoolang Oostenrijk in den oorlog volhardde.
2. Een tweede en veilige weg was die naar Mécklenburg langs de Elbe. Daar konde hij meer troepen aan zich trekken, en zoo lang aan de kust zich ophouden, tot dat de kans ten voordeele van Oostenrijk verkeerde, of tot dat een sterker leger hem zoude noodzaken, om zich naar het eiland Rügen in te schepen. Aan deze zijde ten minste ontbrak het hem nooit aan schepen, en hij kon, wanneer hij wilde, naar Engeland oversteken. Ook kon de vijand hem nooit van de zee afsnijden, daar hij veel spoediger de grenzen van Duitschland bereiken kon. Eindelijk, was deze weg minder gevaarlijk, verzekerde aan zijn leger een goed bestaan, en liet hem nog in 't verschiets de hoop zien, om, voor de welvaart van Pruissen en van geheel Duitschland, weldra nog eens te kunnen strijden.
3. Nog juister, en met de geheele organisatie van zijn leger meer overeenkomstig, ware het besluit geweest, om zich als een ware partijzoeker, als hoofd van een Vrijcorps te gedragen, en door strooptogten van allen aard, door verrassingen, snelle marschen, en terugtogten, in den geest van den Zweedschen held TORSTENSOHN, zoo lang staande te houden, tot dat het krijgsgeluk weér begon de Oostenrijkers te begunstigen. Maar dan ook, zonder aan het inschepen te denken, moest hij de vlakste streken opzoeken, geene infanterie bij zijn leger onderhouden, daarentegen de kavallerie en de rijdende jagers versterken, en zijne voornaamste sterkte in de beweegbaarheid van zijn leger zoeken. Niet ligt zoude de vijand geslaagd hebben, om zulk eene kavallerie in te sluiten: en gesteld ook, dat dit den vijand gelukt zoude zijn, dan nog zouden zulke brave ruiters zich doorgeslagen, en eenen weg naar de grenzen gebaad hebben; en op dezen weg had SCHILL, niet alléén zijn verderf kunnen ontgaan, en den vijand groot nadeel toebrengen, maar het was ook de weg tot roem en eer, of tot den heldendood van LEONIDAS en zijne Spartanen.

4. Een vierde en laatste weg tot redding voor SCHILL en zijn corps was, om bij Tangermünde over de Elbe te trekken, door de Oude Mark naar de Wezer te marcheren, en den weg naar Oost-Vriesland in te slaan, ten einde bij Lenz den Westfalingers aan zich te trekken, en de weldenkenden in de Mark met zijn leger te vereenigen. Dan eerst ware SCHILL in staat, om te onderzoeken, of zijn leger sterk genoeg zoude zijn, om iets van belang voor Pruisen of Duitschland te doen, of zich in Oost-Vriesland in te schepen en betere tijden af te wachten. Deze laatste weg had hem ook de medehulp van Engeland verzekerd, en de Hanoveranen en Oost-Vriezen gewonnen; en dus versterkt door nieuwe troepen, had hij met veiligheid en hoop op eene goede uitkomst, weêr voorwaarts kunnen rukken, om zijn geluk op nieuw te beproeven.

Maar SCHILL's geest had eene - wel is waar, bepaalde en onwrikbare, - doch geenszins strategisch of zelfs geographisch wel berekende rigting genomen. Hij was vast aan het beginsel gehecht, dat voor hem het bezit eener *Vesting*, als het middelpunt van al zijne operatiën onmisbaar was. De *Vesting Colberg* was zijne eerste krijgsschool geweest, en eene zoodanige waande hij te moeten bezitten. Oost-Vriesland was hem te verre af, en, ten einde te kunnen blijven, waar hij was, scheen hem de naaste, slechts eenigzins versterkte plaats de geschiktste voor zijne ontwerpen. En dus koos hij - geheel strijdig met het gevoelen van alle krijgskundigen - de kleine Mecklenburgsche sterkte *Dömitz*, in het distrikt *Parchim*, tot zijn centraal punt, die hem een hoogst onveilig steunpunt aanbood, en berokkende zijn verderf, terwijl de twee andere mannen, die zich tot hoofden van bijzondere ondernemingen hadden opgeworpen, langs eenen zekeren weg hunne redding beproefden, en zelfs op eene roemvolle wijze ten uitvoer bragten.

De Westfaalsche Kolonel DÖRENBERG had terstond, na het ontdekken en mislukken van zijn groot ontwerp ter bevrijding van Hessen en geheel Duitschland, den veiligsten, reeds vroeger door anderen beproefden weg over zee naar Engeland genomen, en daardoor zijne en zijner medewerkende vrienden redding bewerkte; en later redde zich, op eene nog schitterender wijze, de held FREDERIK WILHELM van Brunswijk, door eenen stouten, echt ridderlijken togt uit Bohemen en andere streken, waar de overmagt der vijanden zijn verblijf onveilig, ja hoogst gevaarlijk maakte. Onmiddellijk na den met Oostenrijk gesloten wapenstilstand onttrok hij zich aan zijn verbond met Keizer FRANS, en gaf het teeken tot den optogt, terwijl hij zich van Schleitz eenen weg van 70 mijlen, te midden door de vijanden heen, hoopte te banen. Met omtrent 2,000 man brak hij op, en ontmoette reeds bij Halberstadt het 5de Westfaalsche Regiment Infanterie, hetwelk, 3,000 man sterk zijnde, hem dreigde af te snijden. Doch de Hertog bestormde de stad, versloeg den vijand volkomen, nam 2,000 man gevangen, drong onophoudelijk over Wölffenbüttel naar Brunswijk, het erf zijner vaderen, en poogde daar een tijd lang de magt des vijands te trotseren, en de Duitschers tot eenen algemeenen opstand

op te roepen. Maar toen, gelijk bij SCHILL's opstandsluizen, alle pogingen, in weêrwil der algemeene toejuichingen, zonder uitwerking bleven, toen de Westfaalsche Generaal REUBELL met een corps van 4,000 man naderde, en aan twee andere zijden de Hollandsche Generaal GRATIEN en het Deensche hulp-corps tegen hem optrokken, was hij bij Oelper, nabij Hanover, op den 1 Augustus gelukkig genoeg, om de overwinning te behalen, trok over Hanover naar Nienburg, en daar over de Wezer, brak alle bruggen achter zich af, en scheepte zich bij Elsfleth naar Engeland in (5).

Intusschen was de dappere SCHILL, wien reeds vroeger gelijke reddingsmiddelen ten dienste stonden, zijn noodlot te gemoet gesneld. Hij had naauwelijks *Dömitz* bezet, of er gebeurde, wat elkeen bij rijpe bedaardheid vermoed had. De Westfaalsche Generaal d'ALBAGNAC trok tegen hem op, en veroverde *Dömitz* stormenderhand, GRATIEN rukte uit Stendal voorwaarts; het Mecklenburg Schwerinsche Corps snelde uit Pommeren toe, en de Denen, onder den Generaal EWALD, stonden tusschen Lubeck en Hamburg, gereed, om zich aan hunne bondgenooten aan te sluiten. Thans eerst, maar te laat, rukte SCHILL, die zijne zaak nog in 't geheel niet als verloren beschouwde, in Wismar aan de Oostzee, (21 Mei 1809) en van daar wendde hij zich naar Pommeren, terwijl hij naar alle kanten Officiëren uitzond, om op in beslag genomene vaartuigen, Engelsche schepen op te zoeken op de Oostzee. Nog lachte hem de fortuin toe, toen hij bij *Damgarten* 500 Mecklenburgers versloeg: nog gelukte het hem, om op het onverwachtst voor de *Vesting Straalzond* te verschijnen, en in een klein maar hevig gevecht zich van dezelfde meester te maken. Maar dáár was het ook, dat de fortuin hem voor altoos verliet, en dat hij onder zijn noodlot bezweek! Op den 25sten Mei had hij *Straalzond* bezet, en hetzij nu, dat hij volgens zijne beginselen zich voor onoverwinnelijk hield, hetzij, dat het verraad hem wanhopig maakte, hij had vast besloten, om uit het magtige *Straalzond*, dat weléér den ruwen geweldenaar WALLENSTEIN, Hertog van Friedland, getrotseerd had, een tweede *Carthago* of *Saragossa* te maken. Nog was hij vatbaar voor al wat stoute roekeloosheid vermag; maar het verraad van den Franschen Kommandant, die op de meenedigste wijze de door hem-zelfen geslotene kapitulatie had gebroken, werd de oorzaak van zijn verderf. Wel bezweek de verrader zelf door de dapperheid van SCHILL en zijne makkers; maar het getal zijner vijanden nam toe: het Hollandsche leger onder den Generaal GRATIEN, de 1500 Denen onder den Generaal EWALD verschenen voor *Straalzond*, nog éér het SCHILL gelukt was, om de stad behoorlijk te verschansen, en de bruggen af te breken. Op den 31 Mei werd de stad bestormd, en na het bloedigste gevecht behielden de Hollanders en Denen de

(5) Dat het Parlement zijnen heldhaftigen togt waardeerde, en hem een jaarlijks pensioen van 6000 ponden Sterling toewees; dat de brave Brunswijk in 't jaar 1813 zijne staten hernam, en op den 16 Junij 1815 den heldendood stierf, dit alles is uit den bevrijdings-oorlog overbekend.

overhand; men vocht in de straten voort, en in dien woeden kamp viel ook SCHILL: een musketkogel en de sabelhouw van eenen Deen maakten een einde aan zijn kort maar dadenrijk leven.

Dus stierf, door valsche begrippen en inzigten, maar ook tevens als een offer van den geest des tijds, een man, die met buitengewonen moed en aanleg uitgerust, maar niet minder met eene buitengewone geestdrift bezielde, geenszins vermogt, zijne roem- en eerezucht te bedwingen, en die voorzeker in latere jaren een der merkwaardigste helden van den bevrijdingsoorlog had kunnen worden. Zijn orden werd op het stadhuis gebragt, het lijk des avonds om 11 uren in stilte begraven; maar grievend voor elk hart, dat heldenmoed en volharding voor eene goede zaak weet te waarden, is de gedachte, dat het hoofd van SCHILL van den romp gescheiden, ofschoon niet als trofee naar elders vervoerd, toch buiten het vaderland, voor 't welk de held zich had opgeofferd, als een treurig gedenkteeken bewaard wordt. Vijf honderd van SCHILL's wanhopige makkers sneuvelden met hem te gelijk, zes honderd vielen in de handen der vijanden, en werden - alweer als slagtoffers van NAPOLEON's kleingeestige wraakzucht - ten deele op de galeijen, of in gevangenissen gezonden, van waar zij, na eene noodlottige gevangenschap van vijf jaren, eerst na den vrede van Parijs (1814) terugkeerden. Een groot gedeelte kapitulcerde, en verkreeg vrijen aftogt naar Pruissen; en velen van hen hebben in den bevrijdingsoorlog van 1813 tot 1815 als helden medegevochten, en stierven voor Duitsche vrijheid en onafhankelijkheid op het bed van eer!

C. F. H.

Aan de Redactie

VAN DEN

MILITAIRES SPECTATOR.

Daar de nota, gevoegd bij het artikel: *Iets over Neêrlands Zee- en Landmagt in de Oost-Indien*, in uw n°. 20, van Zondag, den 14den October j.l. opgenomen, mij voorgekomen is, eenige ophelderingen te vereischen, ten aanzien van den oorsprong en den aard der wijzigingen, welke het veld-materieel der Artillerie op Java, sedert het jaar 1824, heeft ondergaan, zoo zult gij mij bijzonder verpligten, met dezelve, in uw geacht blad te willen plaatsen.

Sedert lang was bij de Artillerie in Neêrlands Indiën de behoefte aan een ligter veld-affuitagie gevoeld, daar men bij onderscheidene expeditien, vooral bij die tegen de *Padriers*, op het eiland *Sumatra* in 1821, had ondervonden, dat het ondoenlijk was, om het geschut op gewone veld-affuiten, de bewegingen der Infanterie in het bergachtig en van gebaande wegen onthloot terrein, waarop gewoonlijk oorlog werd gevoerd, te kunnen doen volgen.

De toenmalige Majoor OSTEN, Onder-Directeur der Artillerie te *Sourabaya*, nam derhalve, bij de uitrusting der expeditie naar *Celebes* in 1824, de gelegenheid waar, om eenige berg-affuiten, voor metalen kanons van klein kaliber, te doen vervaardigen, grootendeels naar het model, hetwelk in *HOIJER's allgemeines Wörterbuch der Artillerie, 3ste deel, pag. 33*, en in meer Duitsche werken, over dit wapen, is opgegeven, en waarvan men het doelmatige voor den oorlog in het gebergte, in vroegere jaren, bij het *Portugeesch Leger*, had leeren kennen.

Bij de Artillerie der Celebesche expeditie, waarvan het bevel aan den Majoor GELU was opgedragen, werd eenig geschut op zoodanige affuiten gevoegd, en daar deze, door derzelver beweegbaarheid, ten volle aan de verwachting beantwoordden, ging men, bij het uitbreken der onlusten op Java, in 1825, over, een aantal anderen, naar hetzelfde model, voor metalen kanons van 2 en 3 pond, en voor houwitsers van 8 pond ijzer, te doen vervaardigen, waardoor men in staat werd gesteld, om de mobiele kolonnes steeds door geschut te kunnen doen ondersteunen, en de Artillerie, tot bestrijding der opstandelingen, krachtdadig te doen medewerken.

Dit berg-affuit, zoo als hetzelfde nog, tot Maart 1830, op Java in gebruik was, bestaat: uit een houten, in de midden verhoogd asliff, waarin een ijzeren as ingelaten en door stevig beslag met hetzelfde verbonden is. Voorts uit twee vaste en twee losse boomen, en twee raders. — Op het houten asliff, zijn tappe-pannen aangebragt, waarin het kanon komt te leggen; dewijl hetzelfde op de midden, naar de ronding van het kanon, is uitgesneden. Twee rechte boomen door stevig beslag, zijn aan dit asliff bevestigd, en dienen tot hetzelfde einde, als de zijde-wangen, bij het veld-affuit (oud model). Op den behoorlijken afstand, tusschen de vaste boomen, is het stelkalf geplaatst, en de tong, voor de stelschroef met het vooreinde aan de as, door middel van een scharnier, bevestigd. Voorts bevinden zich aan de bovenzijde der vaste boomen, vierkante ijzeren beugels, waarin twee losse boomen, van gelijke dikte, doch eene mindere lengte dan de eerstgemelde, worden geschoven, en bestemd zijn, om het affuit bij het vuren meer stevigheid te geven; terwijl dezelve, bij het passeren van ravijnen, of andere hindernissen, tot aan de twee voorste beugels uitgetrokken wordende, kunnen dienen, om het kanon gemakkelijker over te dragen. —

Dit geschut wordt, naar mate van het terrein, waarop geageerd wordt, met twee à drie paarden, voor elkanderen, gespannen, en de amunitien en verder toebehooren op draagpaarden vervoerd. Ook werden bij de mobiele kolonnes dikwijls eenige handmortieren van 8 pond ijzer gevoegd; ten einde de door den vijand versterkte *Campongs* (Javaansche dorpen) in brand te kunnen schieten, en denzelven uit zijne stellingen te verdrijven. — Deze worden met de daarbij behoorende amunitien op draagpaarden geladen, en zijn bij onderscheidene gelegenheden mede van veel nut geweest.

Hoezeer men gedurende de expeditie op *Celebes* en bij de onlusten op Java, het doelmatige van dit veld-affuitagie genoeg-